

БЕЛОГРАДЧИШКИТЕ СКАЛИ – ЕДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНА КОМБИНАЦИЯ ОТ ПРИРОДНИ, ИСТОРИЧЕСКИ И КУЛТУРНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ

Димитър Синьовски

Минно-геоложки университет "Св. Иван Рилски", 1700 София; sinsky@mgu.bg

РЕЗЮМЕ. Белоградчишките скали са утвърден природен феномен, придобил европейска популярност още през 19-ти век. Настоящият им статут на природна забележителност не отговаря на потенциала им на феномен с глобална значимост. По естетическо въздействие и популярност те са природната емблема на България, чието място е в Световната мрежа от геопаркове на ЮНЕСКО. Белоградчишкият регион притежава богато и разнообразно геолошко наследство, което включва обекти с висока естетическа, научна, образователна и историческа стойност. Включването на категорията "Геопарк" в нашето законодателство ще отвори широко вратите на ЮНЕСКО не само за Белоградчишките скали, но и за другите български геоложки феномени и ще създаде условия за развиване на геотуризм в цялата страна. Една от основните предпоставки за това е интегрирането на геоложките забележителности с богатото историческо и културно наследство. Белоградчишкият регион притежава уникално съчетание от живописни скали, природен ландшафт и история, поради което често ги сравняват с най-изтъкнатите природни феномени в света. Сред изтъкнатите исторически забележителности като римското кале и средновековната крепост, пещерите Магурата и Козарника, има и обекти свързани с историята на българската геология, като средновековния въглищен рудник "Зелениград", където са описани първите фосили в България и останките от римска златодобивна дейност по Стакевска река. Научното описание на тези геотопи е важно за интегрирането им в бъдещия геопарк и създаването на нови туристически дестинации.

BELOGRADCHIK ROCKS – A REMARKABLE COMBINATION OF NATURAL, HISTORIC AND CULTURAL SITES

Dimitar Sinnovsky

University of Mining and Geology "St. Ivan Rilski", 1700 Sofia; sinsky@mgu.bg

ABSTRACT. Belogradchik rocks are recognized natural phenomenon gained European popularity even in the 19th century. Their current status of natural landmark does not correspond to their potential of a phenomenon with global significance. For its aesthetic impact and popularity they are the natural symbol of Bulgaria, whose place is in the Global Geoparks Network of UNESCO. Belogradchik region has a rich and varied geological heritage with sites of great aesthetic, scientific, educational and historical value. Inclusion of geopark category in our legislation will open the door of UNESCO not only for the Belogradchik rocks but for all Bulgarian geological phenomena and will create premises for developing geotourism in the country. One of the main prerequisites for this is the integration of geological sites with rich historical and cultural heritage. Belogradchik region possesses a unique combination of scenic cliffs, natural landscape and history, so often compared with the most prominent natural phenomena in the world. Among the prominent historical landmarks such as the Roman fortress and Medieval castle, Magura and Kozarnika caves, there are also sites related to the history of Bulgarian geology as the medieval coal mine "Zelenigrad", where the first Bulgarian fossils are described, and the remnants of Roman gold mining activity near Stakevska River. The scientific description of these geosites is important for their integration in future Geopark and the development of new tourist destinations.

Въведение

Всяка страна в света е известна с някакъв природен символ: Америка с Големия каньон, Норвегия с фиордите, Швейцария с Алпите, Австралия с Червената скала. България представлява един естествен геоложки музей, в който се разкриват скали от цялата история на Земята. Сложният геоложки строеж и контрастният релеф предопределят образуването на природни феномени с естетическа, научна и образователна стойност, запечатали важни събития от геоложкото минало (Синьовски, ред., 2009). По естетическо въздействие и популярност Белоградчишките скали са природната емблема на България, чието място е в Световната мрежа от геопаркове на ЮНЕСКО. Червените конгломерати и пясъчници, които изграждат Белоградчишките скали, са

отложени в речни русла през ранната епоха на Триаския период, преди повече от 220 млн. г. Тогава в Европа се образува т. нар. континентален фациес "бунтзандщайн" (германски тип Триас), който е широко разпространен в България. Скалите се отнасят към Белоградчишката свита ("Белоградчишки пясъчници", Златарски, 1927), отделена от Тронков (1981). Оформянето на скалните монументи от ерозията започва преди около 35 млн. г. през Еоценската епоха.

Белоградчишките скали са уникално съчетание от живописен релеф, природен ландшафт и история, поради което често ги сравняват с най-изтъкнатите природни феномени в света. Първата независима оценка за тях е на френския общественик Жером Адолф Бланки, който през 1843 г. отбелязва: "Тесните планински клисури на Олиул в

Прованс, проходът Панкорбо в Испания, Алпите, Пиренеите, най-дивите планини на Тирол и Швейцария не притежават нищо, което може да се сравни с това” (Blanqui, 1843). През 1873 г. те са увековечени от унгарския етнограф и художник Феликс Каниц, а Toula (1877) определя първите български вкаменелости от въгленосните отложения на Карбона в рудник Зелениград. През 1996 г. президентът на Европейската асоциация за опазване на геоложкото наследство ProGEO Уилям Уимбълдън ги сравни с Долината на динозаврите в САЩ и Найгърдсбрийнския глетчер в Норвегия (Wimbledon, 1996).

Геоконсервационни дейности

Белоградчишките скали са устойчиви геоморфоложки образувания, които принадлежат към класа на скалните пирамиди. Те са обявени за природна забележителност със Заповед № 601/01.07.1987 г. на Комитета за опазването на природната среда, ДВ № 56/1987 г., № 4 от Държавния регистър на природните забележителности. Съгласно тази заповед защитената територия е 598,7 ха. При разработването на Регистъра и кадастъра на геоложките феномени в България през 2002 г. бе предложено разширение на площта с 84,4 ха на запад от защитената територия в местността „Сбеговете“, където се намират едни от най-впечатляващите скални феномени. Община Белоградчик прави опит да обяви територията за природен парк, но проектът не се осъществява. През 2005 г. бе публикуван със съкращения текстът на досието на геоложкия феномен „Белоградчишки скали“ от Регистъра и кадастъра (Тронков, Синьовски, 2005). През 2009 г. Белоградчишките скали бяха номинирани за едно от Седемте нови природни чудеса на света. Националната кампания, организирана от бившия кмет на гр. Белоградчик Емил Цанков, мобилизира безпрецедентен национален вот от близо 7 милиона гласа, които достигнаха за 29-то място в света. Благодарение на кампанията туристическият поток към Белоградчик се увеличи неколкостранно. През 2010 г. скалите кандидатстваха в Европейската мрежа от геопаркове. За съжаление кандидатурата бе неуспешна, но с нарастването на интереса към тях се повиши и тяхната геоконсервационна стойност. За популяризирането им в глобален мащаб на вниманието на европейската и световната общественост бе представена обзорна статия в списание Geoheritage на ProGEO (Tronkov, Sinnyovsky, 2012), както и няколко публикации, свързани с проект ДДВУ 02/72 към фонд Научни изследвания за разработването на геопарк „Белоградчишки скали“ (Синьовски, 2011 а,б,в, Синьовски и др., 2011, Sinnyovsky, 2011). През 2012 година, авторът на настоящата статия и кметът на гр. Белоградчик, Борис Николов организираха Национален инициативен комитет за номинацията на Белоградчишките скали в кампанията на в. Стандарт „Чудесата на България“, който получи широка обществена подкрепа от университети, институти, министерства, музеи и публични личности. Кампанията дори доведе до сключване на шефство между „Левски“ София и местния футболен клуб „Балкан“. По естетическо въздействие и популярност Белоградчишките скали са безспорният лидер сред българските природни забележителности,

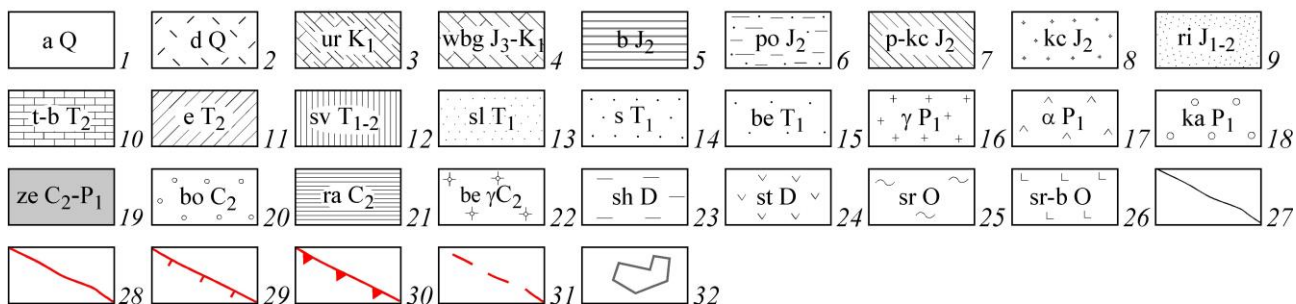
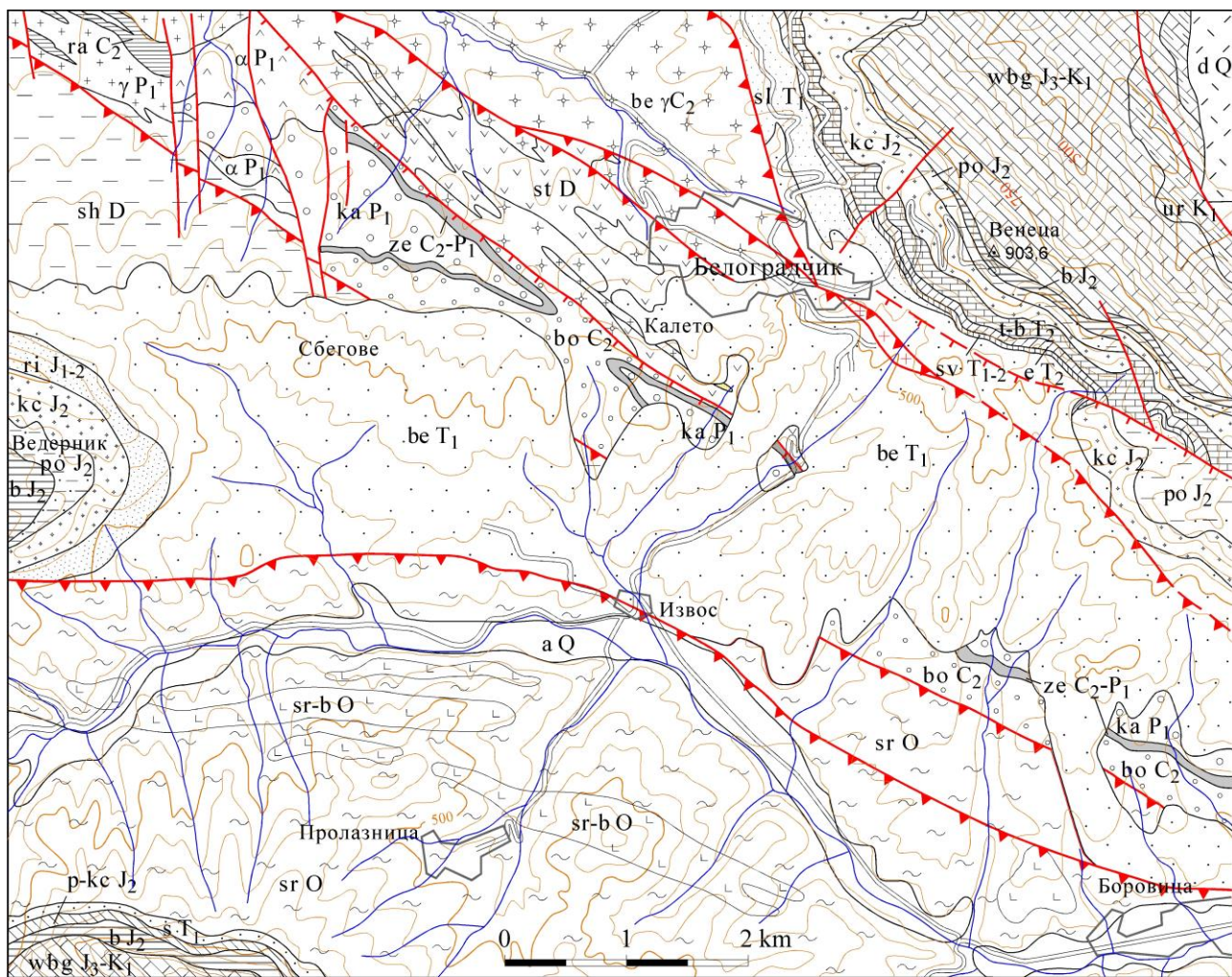
поради което номинацията им за Геопарк на ЮНЕСКО изглежда напълно реалистична (Синьовски, 2012). Заклучителната част на кампанията – националното гласуване, беше открита на 5 юли 2012 г. в гр. Белоградчик от вицепремиера Симеон Дянков. Независимо от изхода на кампанията, Белоградчишките скали ще стават все по-популярни и ще привличат все повече туристи. За да се превърнат в световна туристическа дестинация, обаче, те трябва да бъдат номинирани за Геопарк на ЮНЕСКО.

Категорията „Геопарк“ и Белоградчишките скали

Концепцията за геопарковете възниква като съвместна инициатива на ЮНЕСКО и Международния съюз по геоложки науки през 1998 г. (Patzak, Eder, 1998). Тя намира моментален отзвук в Европа и през 2000 г. е създадена Европейската мрежа от Геопаркове (ЕМГ). България също реагира на инициативата и през 2002 г. в рамките на проекта за съставянето на Регистъра и кадастъра на геоложките феномени в България разработва първия български геопарк „Искърски пролом“, представен на третата среща на Европейската мрежа в Егенбург, Австрия (Jeleu et al., 2002). За съжаление категорията „Геопарк“ все още не съществува в нашето законодателство и България не е представена в ЕМГ с нито един геопарк.

Геопаркът е географска област, в която обектите на геоложкото наследство са част от една цялостна концепция за защита, образование и устойчиво развитие. Геопаркът трябва да обхваща целия комплекс от географски условия на региона и не трябва да включва единствено обекти с геоложко значение (Guidelines and Criteria for National Geoparks, 2007). В територията трябва да има и обекти от исторически, археологически, екологичен, културен, духовен или друг интерес, свързан с идентичността на района, които заедно с обектите от геоложки интерес да попадат под единни мерки за защита и управление от парков тип.

На какви условия трябва да отговаря една територия за да бъде одобрена за Геопарк? Преди всичко трябва да се знае, че Геопаркът е неофициален (ненормативен) термин за описание на комплекс от геоложки обекти с естетическа или научна стойност, които се популяризират за туристически цели. Етикетът „Геопарк“ формално не предполага голяма научна или наследствена стойност, но капацитетът и полезността на територията, трябва да са достатъчни за демонстриране на геоложките особености на района и влиянието на геоложките процеси и явления върху ландшафта и бита на хората. Освен естетическа привлекателност, екологичен импакт и образователна полза, дейността на Геопарка трябва да носи и социално-икономически дивиденди за местното население. Съгласно препоръката на Съвета на Европа Rec (2004)3 за опазване на геоложкото наследство и области от специален геоложки интерес, във фокуса на Европейския Геопарк стои устойчивото развитие на регионите чрез интегриране на исторически, стопански, културни, спортни или други социални интереси и дейности.



Фиг. 1. Геоложка карта на района на гр. Белградчик в М 1:50000 (по Ангелов и др. 2006, с изменения и допълнения): 1 – алувиални отложения – руслови и на заливните тераси (Холоцен): гравий, пясъци и глини; 2 – делувиални отложения (Плейстоцен-Холоцен): скални късове и глинесто-песъчливи отложения; 3 – задруга на Ургонските варовици (Хотрив-Апт): биогенни и порцелановидни варовици от ургонски тип; 4 – Западнобалканска карбонатна група (Калов-Бериас): тънкопластови до среднопластови сиви ди бежови, глинести, ядчести и интрапластични варовици; 5 – Бовска свита (Байос-Калов): мергели и варовити аргилити с прослойки от глинести и песъчливи варовици; 6 – Полатенска свита (Байос-Бат): песъчливи зоогенни варовици, пясъчници, варовикови конгломерати и песъчливи варовици; 7 – Полатенска и Кичерска свита (Аален-Бат): зоогенни варовици, пясъчници, гравелити; 8 – Кичерска свита (Аален-Байос): пясъчници и гравелити с конгломератни прослойки; 9 – Риксенска свита (Тоарс-Аален): едрозърнести пясъчници и конгломерати с прослойки от аргилити и въглищни лещи; 10-12 Искърска карбонатна група: 10 – Тошковдолска и Бабинска свита (Аниз-Ладин): дебелопластови варовици и доломити, тънкопластови ядчести варовици с прослойки от мергели и доломити; 11 – Едиветърска свита (Аниз): песъчливи оолитни и биодетритусни варовици; 12 – Свидолска свита (Спат-Аниз): аргилити, алевролити, варовити пясъчници, песъчливи варовици и доломити; 13-15 Петроханска теригена група: 13 – Сливовнишка свита (Долен Триас – Аниз?): едрозърнести и гравийни пясъчници и конгломерати; 14 – пясъчникова задруга (Долен Триас): неяснослоести червени пясъчници с редки пясъчници от алевролити и конгломерати; 15 – Белградчишка свита (Долен Триас): червени конгломерати и пясъчници; 16 – субвулкански скали – порфирни плагиогранити и диорит-порфирити (Долен Перм); 17 – ефузивни и експлозивни скали – дацитови лави и брекчи (Долен Перм); 18 – Карловишка свита (Долен Перм): брекчоконгломерати, пясъчници, аргилити, туфи, туфити, лави, лавобрекчи; 19 – Зелениградска свита (Стефан-Долен Перм) – конгломерати, пясъчници, аргилити, алевролити с прослойки от варовици; 20 – Боровишка свита (Стефан): конгломерати, пясъчници, алевролити, и аргилити; 21 – Раяновска свита (Горен Карбон?): конгломерати, пясъчници, алевролити и аргилитови туфи с прослойки от базалтови лави; 22 – Белградчишки плутон (Горен Карбон?): биотитови порфирни гранити; 23 – Шашки алевролити (Девон?): ивичести аргилити, алевролити, пясъчници и хлорит-серицитови шисти; 24 – Струиндолски диабази (Девон?): диабази, диабазови туфи, с прослойки от шисти; 25 – Средогревски метаморфити (Ордовик?): метаморфозирани конгломерати, пясъчници, алевролити и аргилити; 26 – олистоплаки от базични магмени скали; 27 – граница между геоложки единици; 28 – разлом; 29 – разсед; 30 – възсед; 31 – предполагаем разлом; 32 – населено място

Геопаркът има пряко въздействие върху живота на местното население и дава възможност на жителите да възстановят наследствените стойности на територията и да участват активно в културното съживяване на района.

Каква процедура трябва да премине един геоложки феномен като Белоградчишките скали, за да бъде приет в Световната мрежа? Преди всичко трябва да се подаде апликационна форма в ЕМГ, която на територията на Европа действа от името на Световната мрежа. Изискванията са обектът да отговаря на поне 50% от максималния брой точки, които се дават за всяка оценявана категория в апликационната форма. Природна забележителност "Белоградчишки скали" вече премина през този етап и не бе одобрена, поради една единствена причина - липса на управително тяло на геопарка.

В първата категория на апликационната форма "Геология и ландшафт", Белоградчишките скали имат максимална оценка, тъй като геоложките формации в района са изключително разнообразни, а естетическите качества на ландшафта не будят съмнение. В района има много туристически пътеки. По проект с фонд "Научни изследвания" в момента се създава и изискуемата база данни за геоложките обекти. Изключително важен елемент е интегрирането на богатото културно и историческо наследство. Околностите на град Белоградчик са пълни с история – от палеолита в пещерите, през античните останки на Римското Кале, до средновековната крепост около Калето. Биологичното разнообразие също включва интересни защитени видове.

В препоръките на Съвета на Европа за опазване на геоложкото наследство Rec(2004)3 се казва че Европейският геопарк трябва да включва достатъчна площ за истинско териториално-икономическо развитие, главно чрез геотуризм. Това не представлява проблем, тъй като всяко разширяване на площта ще доведе до включване на нови ценни обекти от геоложки, археологически, екологичен, културен и духовен интерес. Например с разширяването на площта на север в нея ще попаднат пещерите Козарника и Магурата, в които има следи от праисторически живот. При с. Кладоруб се намира границата Крета-Терциер, която е съхранила доказателства за глобалната катастрофа преди 65 млн. г. под формата на тънък иридиев слой. Този слой е образуван след сблъсък на гигантски метеорит със Земята, която едва не излиза от орбитата си, а последствията за флората и фауната са катастрофални: изчезват динозаврите, гигантските морски влечуги, амонитите, белемнитите и много представители на микрофауната и флората.

На повечето от елементите на втората категория "Управленска структура" Белоградчишките скали също отговарят почти на максимум. Територията разполага с нова геоложка карта и очертани граници на площта, природонаучен музей, новопостроена сграда за посетителски център близо до крепостта, информационен център, връзка с академични институции работещи по площта (Минно-геоложкия университет "Св. Иван Рилски" и Московския държавен университет "М. В. Ломоносов"). Има създадена инфраструктура за велотуризм, бъги,

шахмат, канадска борба и др. спортове, паркинги, информационни табели, брошури, интернет информация, сайт на бъдещия геопарк (линк на сайта на МГУ), електронен илюстриран лист Белоградчик на проф. Борислав Тошев и др.

Основният проблем на бъдещия Геопарк е управленската структура. Управително тяло с постоянно назначен персонал е задължително изискване на ЕМГ, а това може да стане едва след като категорията "Геопарк" бъде официализирана в Закона за защитените територии. Тогава вратата на Световната мрежа от геопаркове на ЮНЕСКО ще бъде широко отворена не само за Белоградчишките скали, но и за други български геопаркове, като Побитите камъни, Мелнишките пирамиди, Искърския пролом, Витоша, Източните Родопи, Странджа, Сакар и др. Понастоящем финансовата поддръжка е непреодолима пречка за малки общини като Белоградчик, Белослав или Мелник. Доколкото опазването на природното наследство е предмет на държавна политика, финансирането и управлението на геопарковете се осъществява от държавата. След като бъде узаконена, тази категория трябва да се припознае от някоя държавна институция - министерство или агенция, чрез която да се финансира назначаването на паркова администрация и управлението на парковата дейност, както при националните и природните паркове.

Според регламента на Световната мрежа от геопаркове в рамките на една година всяка страна има право да номинира два геопарка, или три за страни кандидатстващи за пръв път. Процедурата, която трае поне 1 година, изисква добре дефинирана територия със строго определени граници, ясна концепция и план за развитие, както и управително тяло на геопарка. У нас има поне 10 територии, чиито геоложки характеристики удовлетворяват изискванията за Геопарк на ЮНЕСКО. С опита и капацитета на нашата геоконсервационна общност, която е част от Европейската асоциация за опазване на геоложкото наследство, повечето от нашите геопаркове могат да придобият логото на ЮНЕСКО още в следващите две-три години. За това е необходимо да се мобилизира националният ресурс в областта на геоконсервацията и да се привлече вниманието на вземащите решения държавни и местни институции.

Геотопи с потенциал за включване в Национален геопарк "Белоградчишки скали"

Заради естествения си потенциал като геоложка забележителност с глобално значение, Белоградчишките скали са с приоритет за първа национална номинация в ЕМГ. Безспорната красота и популярност на скалите около град Белоградчик са достатъчно основание за обявяването им за Национален геопарк. Скалните фигури "Мадоната", "Ученичката", "Адам и Ева", "Лъвът", "Мечето", "Динозаврите", "Монасите" и "Хайдут Велко", намиращи се непосредствено до града, отдавна са се превърнали в природни символи. Лицето на скалите, обаче, е Белоградчишката крепост, която олицетворява връзката на природните забележителности с богатото историческо и културно минало на региона. Тя е разположена на най-високата част от скалите и изкачването на Римското Кале

предлага едно неповторимо изживяване за посетителите, които могат да се насладят на величествения природен ландшафт и да се докоснат до античните крепостни съоръжения от Римската империя във вътрешността на Калето.

Това обаче е само малка част от огромното природно и историческо наследство на региона. Разработването на Национален геопарк би могло да интегрира геоморфоложките забележителности на много по-широка територия (фиг. 1). На 4 km западно от Белоградчик се намира един чудесен скален ансамбъл, известен като "Сбеговете" (Синьовски, 2011б). Той дълги години остава неизвестен за масовите посетители на Белоградчик, тъй като попада в недостъпната по времето на социализма гранична зона. Сбеговете са една невероятна скална приказка, която дочака своето време да стане достояние на България и света. За това е необходимо да се асфалтира пътя от Калето през Редута до Дъбравка, който би представлявал една чудесна туристическа пешеходна и велоалея.

Не по-малко значима е впечатляващата единична скала "Боровица" ("Боров камък"), която се издига на 113 m височина и е заобиколена от неповторими скални образувания, които по нищо не отстъпват на тези при гр. Белоградчик (Синьовски и др., 2011). Това е второто по важност направление, което би могло да се оформи като туристическа пътека с продължение до Фалков мост. Тук се намира и т. нар. "Червена църква" при с. Боровица, която представлява важен обект на историческото и духовно наследство на региона. Тя е построена през 1866 г. с материал от триаските червенцвети на бунтзандщайна, откъдето идва името ѝ. До нея е имало манастир "Св. Троица", който също подлежи на възстановяване. Друг важен геотоп е скалният ансамбъл при с. Извос и източно от него до Сабубин камък. Тук няма наименувани скали (с изключение на Джаба от Междувездни войни, Tronkov, Sinnyovsky, 2012), но като цяло това е един чудесен природен ландшафт, който придава завършен вид на дългия 18 km скален ансамбъл от "Сбеговете" на запад до Фалков мост на изток.

Геоложките феномени в района не се изчерпват само с геоморфоложкото си разнообразие. Тук се разкриват скали с доста разнообразен минерален състав, петрографски характеристики и възраст, в които могат да бъдат разработени геотопи от научен интерес. В площта са представени магмени, седиментни и метаморфни скали с възраст от Рифей до Кватернер. Най-старите скали в района са пилоу лавите на Чернивръшката група с неопротерозойска възраст, както и метаморфитите на протопопинския гранит с възраст над 600 млн. г. В района на с. Дъбравка се разкриват девонски алевролити и диабазы, процепени от карбонски гранити (Белоградчишкия плутон) и пермски вулканични комплекси. Карбонските отложения също са доста разнообразни. В тях е разработен един от най-старите въглищни рудници на Балканите – рудник "Зелениград", документиран още от Toula (1877), който определя първите български фосили сред въглищните пластове на Зелениградската свита. Входът на рудника все още е запазен и може да бъде реставриран за геотуристически цели. Пермските скали са

представени от континентални седименти и субвулканични и ефузивни скали – дацитови лави и лавобрекчи, които подстилат скалите на бунтзандщайна.

Речните конгломерати и пясъчници на Долния Триас, сред които са оформени скалните моументи, лежат с ъглово несъгласие над палеозойските скали и стоят във фокуса на палеогеографските интерпретации за историята на геоложкото развитие. Те са обединени в нова литостратиграфска единица – Белоградчишка свита, която ще бъде стабилизирана в литостратиграфската номенклатура. Юрските скали също заемат важно място в геоложкото развитие на района. Те покриват несъгласно триаските скали и оформят три забележителни средноюрски пясъчникови формации, над които следват варовиците на Западнобалканската карбонатна група. Те изграждат прочутия Белоградчишки венец от север и впечатляващия връх Ведерника от юг. В тях са развити двете най-известни пещери – Магурата при Рабишка могила и Козарника по шосето за с. Орешец, където са запазени артефакти от Палеолита и праисторическа графика под формата на стенни рисунки. Кредните скали са слабо застъпени, но при с. Кладоруб е установена границата Крета-Терциер, която представлява световен геоложки феномен с данните за глобалната катастрофа накрая на Кредата, а обектът е включен в Регистъра и кадастъра на геоложките феномени в България (Синьовски, 2003). Това е един забележителен геотоп с глобална значимост, който може да се разработи по подходящ начин за целите на Геопарка.

Голямо значение за бъдещия геопарк има историческото наследство на региона. На 18 km северно от Белоградчик се намира една от най-големите пещери в България – Магурата, образувана сред титон-бериаските варовици на т. нар. Магурска свита в Рабишка могила. Пещерата е запазила факти за праисторически живот под формата на скални рисунки (графика), направени с прилепно гуано. Те изобразяват танцуващи женски фигури, религиозни церемонии, ловни сцени, маскирани хора, животни, растения, слънца, звезди и оръдия на труда с данни за живота от късния палеолит, неолита и бронзовата и епоха. Климатичните характеристики около Рабишка могила се доближават до тези в областта Шампан във Франция, а пещерата предоставя отлични условия за шампанизиране и стареене на вина. В едно от нейните разклонения е създадена единствената в страната изба за производство на естествено пенливо вино, шампанско "Магура".

Друго голямо богатство за района е пещерата "Козарника", която отстои само на 4 km от Белоградчик. В последните години тя е предмет на изследване от български, френски и американски археолози. Разкопките в Козарника започват през 1996 г. и са организирани от Националния археологически институт на БАН и Института за геология и праистория на Квартернера в Бордо. Техни ръководители съответно от българска и френска страна са Николай Сираков и Жан-Люк Гуадели. Доказана е къснопалеолитна култура, съществувала между 37-34-ото хил. пр.н.е. Пещерата е обитавана през Средния Палеолит, но истинската сензация идва от най-долните пластове, които са датирани на 1,6 милиона години. В тях

е открит зъб от представител вероятно на *Homo erectus*, което ако се докаже по безспорен начин, ще бъде най-старото сведение за човешко присъствие в Европа (Събчев, 2012).

Създаването на Геопарк "Белоградчишки скали" изисква разработването на тези и още много други обекти, които ще изградят неговата геотуристическа инфраструктура. Екипът на проект ДДВУ 02/72 от катедра "Геология и палеонтология" е съставен от преподаватели и студенти с опит в областта на ГИС технологиите, което ще гарантира професионално изпълнение на многослойна карта на бъдещия геопарк с комплексни данни за геологията, екологията, биоразнообразието, културното и историческо наследство. Екипът работи в тясно сътрудничество с руски колеги от Катедрата по физическа география на света и геоекология на Географския факултет на Московския държавен университет "М. В. Ломоносов", чиито преподаватели и студенти също са добри ГИС експерти и ще допринесат за разработването на един качествен краен продукт.

Заклучение

Разработването на първия Национален Геопарк в България "Белоградчишки скали" е въпрос на година или две. Неговата основна цел ще бъде популяризирането на този забележителен геоложки феномен и съживяването на икономиката в един от най-изостаналите региони на страната чрез развиване на геотуризм. Създаването на Националния инициативен комитет за Белоградчишките скали и получената широка обществена подкрепа показват, че гражданите на Република България разпознават безпогрешно истинските стойности на наследството на своята страна, което задължава организаторите на кампанията и изпълнителите на проекта да положат максимални усилия за легализирането на тази категория защитена територия в България и да предложат Белоградчишките скали за Геопарк на ЮНЕСКО. Разясняването на причините, поради които не успя първата кандидатура за приемане в ЕМГ, ще допринесе за тяхното преодоляване и подаване на нова, успешна апликационна форма.

Благодарности. Настоящата публикация е резултат от работата по Договор ДДВУ 02/72.

Литература

Ангелов, В., М. Антонов, С. Герджиков, И. Климов, П. Петров, Х. Киселинов, Г. Добрев, Д. Синьовски, С. Приставова. 2006. *Геоложка карта на Република България 1:50000, К-34-21-В (Княжевац) и К-34-22-А (Белоградчик)*. С., МОСВ, Бълг. нац. геол. служба.

Златарски, Г. 1927. *Геология на България*. Унив. библ. 268 с.

Тронков, Д. 1981. Стратиграфия триасовой системы в части Западного Средногогорья (Западная Болгария). – *Geologica Balc.*, 11, 1, 3-20.

Тронков, Д., Д. Синьовски. 2005. Белоградчишки скали, гр. Белоградчик. – *Геология и минерални ресурси*, 12, 10, 23-27.

Синьовски, Д. 2003. Пет защитени разкрития на границата Креда/Терциер в България. – *Год. МГУ "Св. Иван Рилски"*, 46, Св. I, *Геология и геофизика*, 177-183.

Синьовски, Д. (ред) 2009. *Геоложки феномени на България*. <http://mgu.bg/geosites/home.html>.

Синьовски, Д. 2011а. Ружинската свита – уникален фациес в карпатския тип Горна Креда и Палеоцен в СЗ България. – *Геонауки 2011*, 91-92.

Синьовски, Д. 2011б. "Сбеговете" – неизвестната част от Белоградчишките скали. – *Геонауки 2011*, 121-122.

Синьовски, Д. 2011в. Геоконсервацията и геоложкото наследство на България. – *Сп. Бълг. геол. д-во*, 73, 1-3 (под печат).

Синьовски, Д. 2012. *Белоградчишките скали са козът ни за ЮНЕСКО. Сайт на кампанията "Чудесата на България"*; <http://www.bgchudesa.com/интервюта/страница/1.html>

Синьовски, Д., И. Василева, Р. Иванов, И. Вутев. 2011. Боров камък – най-импозантният монолит сред Белоградчишките скали. – *Год. МГУ "Св. Иван Рилски"*, 54, Св. I, *Геол. и геофиз.*, 62-66.

Събчев, К. 2012. Тайните на Козарника. Сайт на кампанията "Чудесата на България"; <http://www.bgchudesa.com/интервюта/страница/1.html>

Blanqui. 1843. *Voyage en Bulgarie pendant l'année 1841*. Paris, Coquebert., 150-152.

Guidelines and Criteria for National Geoparks. 2007. UNESCO Global Geoparks Network, January 2007; <http://www.unesco.org/science/earth/geoparks.shtml>.

Jelev, V., D. Sinnyovsky, V. Belogoushev. 2002. "Iskar Defile" Geopark in Bulgaria – ideas and problems. – *3rd European Geoparks Network Meeting (Eggenburg – Austria)*, Vol. of Abstracts, 22-23.

Patzak, M., W. Eder. 1998. "UNESCO GEOPARK" A new Programme – A new UNESCO label. – *Geologica Balc.*, 28, 3-4, 33-35.

Rec (2004)3 on conservation of the geological heritage and areas of special geological interest. Council of Europe, Committee of Ministers (5 May 2004, 883rd meeting of the Ministers' Deputies); <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=740629&Lang=en>.

Toula, F. 1877. Geologischen Untersuchungen in westliche Teile des Balkan in den Angrenzenden Gebieten. Ein Geologisches Profil von Osmanien an Arcer über Sveti Nikola Balkan nach Ak Palanka an der Nischava. – *Sitzungsb. der k. Akad. der Wiss. I. Abth. Wien*, 75, 465-544.

Tronkov, D., D. Sinnyovsky. 2012. Belogradchik rocks in Bulgaria – geological setting, genesis and geoconservation value. – In: *Geoheritage*. Springer (in press).

Wimbledon, W. A. P. 1996. National site selection, a stop on the road to a European Geosite List. – *Geologica Balc.*, 26, 1, 15-27.